

การศึกษาทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อการส่งเสริมการปลูกข้าวเหลือง
(ศึกษาเฉพาะกรณี : หมู่บ้านที่ 1 และ 2 ตำบลทุ่งกระพังโหม อ.กำแพงแสน จ.นครปฐม)

โดย

นางสาวกาญจนาเนศ อรรถวิภาคไพศาลย์, นายพร สุวรรณวาจกกสิกิจ

นางสาวนาถ พันธุมนาวิน, และ นายวัฒนา สุวรรณยาธิปติ

สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เรื่องย่อ

เกษตรกรที่ทำการศึกษาส่วนมากมีอาชีพหลักคือ ทำนา มีที่ดินเป็นของตนเอง ร้อยละ 70.10 เกษตรกรร้อยละ 89.69 ใช้ที่ดินสำหรับการปลูกข้าวเพียงอย่างเดียว จากการวัดความรู้ โดยการให้ดูภาพถ่ายข้าวเหลือง พบว่าเกษตรกรเพียงร้อยละ 17.52 รู้ว่าเป็นข้าวเหลือง ร้อยละ 52.58 บอกว่าเป็นข้าวแระ และร้อยละ 29.8 บอกไม่ถูกและไม่รู้ว่าเป็นต้นอะไร สำหรับความรู้เกี่ยวกับข้าวเหลืองมีเกษตรกรร้อยละ 30.90 ที่รู้ ส่วนอีกร้อยละ 68.07 มีความรู้น้อยหรือเกือบไม่รู้เลย จากการสำรวจการปลูกข้าวเหลืองจนถึงการเก็บเกี่ยวในพื้นที่ของเกษตรกร ทำให้เกษตรกรมีทัศนคติต่อการปลูกข้าวเหลืองดีขึ้น แต่การตัดสินใจในการปลูกข้าวเหลืองในปีต่อไป ปรากฏว่าเกษตรกรร้อยละ 14.43 ปลูกแน่นอน ร้อยละ 26.8 ยังไม่แน่ใจ และร้อยละ 58.76 จะไม่ปลูก สำหรับเหตุผลที่ไม่ปลูกคือ ไม่มีที่ว่างเพราะจะพาล้างสองครั้ง ไม่มีแรงงานสำหรับปลูกพืชหลังทำนา พื้นที่เพาะปลูกอยู่ไกลแหล่งน้ำ ไม่มีเพื่อนปลูก และต้องออกไปรับจ้าง

THE STUDY OF THE FARMERS' ATTITUDE TOWARD
THE SOYBEAN CULTIVATION EXTENSION

Case Study : Village No.1 and No.2 Tambon Tungkranghom,

Kampangsaen District, Nakornpathom Province.

G. Attawipakpaisan, P. Suwanvajokkasikij,

N. Bhanthumnavin and W. Sawanyatibhuti.

Extension and Training Centre,

Kasetsart University.

Summary

Most of the farmers' occupation were rice cultivation, about 70.10 % of them had their own land, 89.69 % used the land for only rice cultivation. By using soybean photograph, only 17.52 % of the farmers knew it was soybean, 52.58 % knew that it was young soybean and 29.8 % did not know. By interviewing, only 30.90 % had good knowledge about soybean but the rest knew very little or not at all. By demonstration the soybean cultivation in the Village No. 1 area, only 14.43 % decided to grow soybean next year, 26.80 % could not decide and 58.76 % decided not to grow. Their reasons not to grow soybean were : lack of space, lack of labour and lack of water.

เรื่อง การศึกษาทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อการส่งเสริมการปลูกถั่วเหลือง (ศึกษาเฉพาะกรณี
หมู่บ้านที่ 1 และหมู่บ้านที่ 2 ตำบลทุ่งกระพังโหม อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม)

ผู้ทำการวิจัย

นายพร	สุวรรณวาจกกสิกิจ
นางสาวกาญจนา	อรรถวิภาคไพศาลย์
นางสาวนาถ	พันธุ์มนาวิน
นายวัฒนา	สุวรรณยาธิปิติ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจสังคม ของเกษตรกรในหมู่บ้านที่ทำการส่งเสริมการปลูกถั่วเหลือง
2. เพื่อศึกษาความรู้ของเกษตรกรหลังจากได้ทำการส่งเสริมโดยทำการสำรวจการปลูกถั่วเหลืองในหมู่บ้านแล้ว
3. เพื่อศึกษาทัศนคติ การตัดสินใจยอมรับและไม่ยอมรับการปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกร

วิธีการวิจัยและเครื่องมือที่ใช้

1. ได้ทำการสำรวจการปลูกถั่วเหลืองพันธุ์ สจ. 2 ในพื้นที่ของเกษตรกร หมู่บ้านที่ 1 จำนวน $2\frac{1}{2}$ ไร่ โดยความร่วมมือของเกษตรกร 6 ราย ตั้งแต่เริ่มปลูกจนถึงการเก็บเกี่ยว
2. เมื่อเสร็จสิ้นการสำรวจแล้ว ได้ทำการศึกษาทัศนคติของเกษตรกรทั้งสองหมู่บ้านทั้งหมดจำนวน 97 ครัวเรือน โดยมีได้มีการสุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้คือรูปภาพต้นถั่วเหลืองและแบบสัมภาษณ์
3. ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือการหาค่าร้อยละ

ผลของการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ การถือครองที่ดิน และขนาดของที่ดิน และการปลูกพืชหลังการเก็บเกี่ยว

เกษตรกรที่ทำการศึกษาทั้งหมด 97 ราย เป็นเพศชาย ร้อยละ 55.67 และเพศหญิง ร้อยละ 44.33 ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรที่มีอายุ 31-40 ปี ร้อยละ 27.83 รองลงมาคืออายุ 41-50 ปี และ 51-60 ปี ร้อยละ 24-74 และ 21.65 ตามลำดับ เกษตรกรที่มีอายุน้อยที่สุดคือ 15 ปี และอายุมากที่สุด 71 ปี อายุเฉลี่ยของเกษตรกรที่ทำการศึกษาเท่ากับ 43 ปี (ตารางที่ 1)

ระดับการศึกษาของเกษตรกรส่วนมากจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 70.10 รองลงมาคือ ผู้ที่ไม่เคยเข้าโรงเรียน และเรียนจบชั้นต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวนร้อยละ 16.46 และ 8.24 ตามลำดับ นอกจากนั้นมีผู้ที่เคยเรียนที่วัดอีกร้อยละ 4.12 และมีผู้ที่จบสูงกว่า ป.4 คือ จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพียงร้อยละ 1.03 จะเห็นได้ว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาเพียงระดับภาคบังคับ คือชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และยังมีผู้ที่ไม่เคยเรียนหนังสือเลย และผู้ที่เรียนหนังสือที่วัด เพราะบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ที่มีอายุมากจึงไม่ได้เรียนหนังสือตามภาคบังคับ แต่ผู้ที่ต้องการอ่านเขียนได้ก็สามารถไปเรียนจากวัดได้ (ตารางที่ 2)

การประกอบอาชีพของเกษตรกร ส่วนมากทำนาและปลูกอ้อย ร้อยละ 42.27 รองลงมาคือทำนาอย่างเดียว ร้อยละ 21.65 ทำนาและรับจ้าง ร้อยละ 18.56 ทำนาและทำเครื่องจักรกล ร้อยละ 7.21 ส่วนเกษตรกรที่มีอาชีพรับจ้างอย่างเดียว ปลูกอ้อยอย่างเดียว และค้าขาย มีจำนวน ร้อยละ 5.15, 3.09 และ 2.06 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าอาชีพของ เกษตรกรส่วนมากคือการทำนา และเป็นการทำเพื่อบริโภคในครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ (ตารางที่ 3)

ลักษณะการถือครองที่ดินของเกษตรกร ปรากฏว่า เกษตรกรที่มีที่ดินเป็นของตนเอง ร้อยละ 70.10 ซึ่งส่วนใหญ่มีพื้นที่ต่ำกว่า 10 ไร่ ร้อยละ 30.93 รองลงมาคือพื้นที่ 11-20 ไร่

21-30 ไร่ และมากกว่า 40 ไร่ จำนวนร้อยละ 20.62, 9.28 และ 5.15 ตามลำดับ ส่วนผู้ที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง มีจำนวนถึงร้อยละ 29.90 สำหรับขนาดพื้นที่ที่เกษตรกรมีต่ำที่สุดคือ 1 ไร่ และมีมากที่สุด 72 ไร่ ขนาดพื้นที่ถือครองเฉลี่ยจึงเท่ากับ 15.96 ไร่ (ตารางที่ 4)

การปลูกพืชในคันนาหลังจากการเก็บเกี่ยวแล้ว ปรากฏว่าเกษตรกรส่วนมากไม่เคยปลูกพืชเลย ร้อยละ 86.60 และร้อยละ 13.40 ที่เคยปลูกผักไค้แก่ ผักพริกต้นหอม ผักชี กระเทียม และแตงกวา และทำนาครั้งที่ 2 สำหรับเกษตรกรที่ไม่เคยปลูกพืชหลังเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว มีเหตุผลดังนี้คือ ไม่มีน้ำเพราะอยู่ไกลแหล่งน้ำ ร้อยละ 45.36 ไม่มีที่เป็นของตนเอง ร้อยละ 16.66 ไม่ทราบจะปลูกอะไร จึงไปรับจ้าง ร้อยละ 11.34 ไม่มีแรงงานเพียงพอ ร้อยละ 8.24 ไม่มีเครื่องสูบน้ำ ร้อยละ 4.12 และไม่มีที่ว่างเพราะปลูกอ้อย ร้อยละ 3.09 (ตารางที่ 5)

ตอนที่ 2 ความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับตัวเหลืองหลังจากได้ทำการส่งเสริมโดยการ
สาริต

หลังจากได้ทำการสาริตการปลูกตัวเหลืองในพื้นที่ของเกษตรกร โดยความร่วมมือของเกษตรกรตั้งแต่เริ่มปลูกจนเก็บเกี่ยว จึงได้ทำการศึกษาความรู้ของเกษตรกร โดยให้ดูรูปภาพและสอบถามความรู้เกี่ยวกับตัวเหลือง เช่น ตัวเหลืองเป็นพืชที่ต้องการน้ำมากเหมือนข้าวไหม้ไหม ? เมล็ดพันธุ์ตัวเหลืองเก็บไว้ได้นานเป็นปีจริงไหม ? และพันธุ์ตัวเหลืองที่ให้ผลดี คือพันธุ์ ลจ.1 และ ลจ.2 เป็นต้น

ผลการศึกษาปรากฏว่า จากการดูรูปภาพต้นตัวเหลือง เกษตรกรส่วนมากรู้จักว่าเป็นตัวแระ ร้อยละ 52.58 รองลงมาคือไม่รู้ว่าเป็นตัวอะไร ร้อยละ 29.89 ส่วนผู้ที่รู้จักว่าเป็นตัวเหลืองมีเพียงร้อยละ 17.52 (ตารางที่ 6) จะเห็นได้ว่าถึงแม้จะได้ทำการสาริตในพื้นที่ของเกษตรกรเอง แต่ก็มีเกษตรกรส่วนน้อยเท่านั้นที่สามารถรับความรู้อย่างแท้จริง สำหรับเกษตรกรส่วนมากสามารถรับความรู้ได้อย่างผิวเผิน และมีจำนวนไม่น้อยที่ไม่ยอมรับความรู้เลย ทั้งนี้อาจมีปัจจัยเกี่ยวกับระยะเวลาที่เข้าไปทำการส่งเสริมยังไม่นานพอ

ส่วนการสัมภาษณ์เพื่อวัดความรู้ โดยการให้คะแนนจากการตอบโดยถือเกณฑ์การได้คะแนน 6-10 คะแนน เป็นผู้มีความรู้มาก และผู้ที่ได้คะแนน 1-5 คะแนน เป็นผู้มีความรู้น้อย ปรากฏว่า เกษตรกรส่วนมากมีความรู้ ร้อยละ 69.07 และมีความรู้มากเพียงร้อยละ 30.93 (ตารางที่ 7) จะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนมากยังมีความรู้เรื่องถั่วเหลืองน้อย

ตอนที่ 3 ความคาดหวังและการตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกร

จากการศึกษาถึงความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถปลูกถั่วเหลืองได้ของเกษตรกร ปรากฏว่า เกษตรกรส่วนมากคาดว่าสามารถปลูกถั่วเหลืองได้ร้อยละ 55.67 และคาดว่าทำไม่ได้เพียงร้อยละ 44.33 สำหรับเหตุผลที่ทำไม่ได้คือยังมีความรู้ไม่พอร้อยละ 21.65 ไม่มีที่ปลูก ร้อยละ 10.31 ไม่มีแรงงาน และยังไม่แน่ใจ ร้อยละ 6.18 เท่านั้น (ตารางที่ 8)

แต่เมื่อศึกษาถึงการตัดสินใจปลูกถั่วเหลือง ปรากฏว่า เกษตรกรส่วนมากตัดสินใจไม่ปลูกถั่วเหลืองร้อยละ 58.76 ไม่แน่ใจร้อยละ 26.80 และปลูกแน่นอนเพียงร้อยละ 14.43 (ตารางที่ 9) ส่วนเหตุผลของเกษตรกรที่ยังไม่แน่ใจนั้น เรียงลำดับความสำคัญมากไปหาน้อย ดังนี้ คือ ยังไม่มีความมั่นใจเพราะไม่เคยปลูกมาก่อน ถ้ามีเพื่อนบ้านปลูกได้ผลดีก็จะปลูกตาม มีแรงงานไม่เพียงพอ และถ้ามีพันธุ์ดีจะปลูก สำหรับเหตุผลของเกษตรกรที่ไม่ปลูกถั่วเหลืองมีเหตุผลเรียงลำดับดังต่อไปนี้ ไม่มีที่ว่างเพราะจะใช้พื้นที่ปลูกอ้อย จะทำนาสองครั้ง ไม่มีแรงงานสำหรับการปลูกพืชหลังการทำนา พื้นที่อยู่ไกลน้ำ ไม่มีเพื่อนปลูก และต้องออกไปรับจ้าง

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนมากตัดสินใจไม่ปลูกถั่วเหลือง ด้วยเหตุผลหลายประการ ทั้งทางด้านเทคโนโลยีใหม่ที่ได้รับ และปัจจัยที่เกี่ยวกับการปลูก การลงทุน และสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะ

การส่งเสริมพืชใหม่หรือเทคโนโลยีใหม่ที่เกษตรกรไม่เคยรู้จักโดยวิธีการสาธิตที่ใช้ระยะเวลาไม่นานพอที่ผลทำให้เกษตรกรไม่ล้ามารกรับเทคโนโลยีนั้นได้ จึงควรทำการส่งเสริมโดยวิธีต่าง ๆ ที่เหมาะสมมากกว่า 1 วิธี เป็นขั้นตอน และใช้ระยะเวลานานเพียงพอ รวมทั้งต้องพิจารณาถึงผลประโยชน์ที่เกษตรกรจะได้รับอย่างแท้จริงในระยะยาวด้วย

ตารางที่ 1 อายุของเกษตรกร

อายุ (ปี)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 20	4	4.12
21 - 30	10	10.31
31 - 40	27	27.83
41 - 50	24	24.74
51 - 60	21	21.65
60 ปีขึ้นไป	11	11.34
รวม	97	100.00

ตารางที่ 2 ระดับการศึกษาของเกษตรกร

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่เคยเรียน	16	16.49
เรียนที่วัด	4	4.12
เรียนจบต่ำกว่า ป.4	8	8.24
เรียนจบ ป.4	68	70.10
เรียนจบสูงกว่า ป.4	1	1.03
รวม	97	100.00

ตารางที่ 3 อาชีพของเกษตรกร

อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทำนาและปลูกอ้อย	41	42.27
ทำนาอย่างเดียว	21	21.65
ทำนาและรับจ้าง	18	18.56
ทำนาและทำเครื่องจักรกลาน	7	7.21
รับจ้างอย่างเดียว	5	5.15
ปลูกอ้อยอย่างเดียว	3	3.09
ค้าขาย	2	2.06
รวม	97	100.00

ตารางที่ 4 ลักษณะการถือครองและขนาดที่ดินของเกษตรกร

ลักษณะการถือครองและขนาดที่ดิน (ไร่)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง	29	29.90
มีที่ดินเป็นของตนเอง		
- ต่ำกว่า 10 ไร่	30	30.93
- 11 - 20 ไร่	20	20.62
- 21 - 30 ไร่	9	9.28
- 31 - 40 ไร่	4	4.12
- มากกว่า 40 ไร่	5	5.15
รวม	97	100.00

ตารางที่ 5 การปลูกและไม่ปลูกพืชหลังเก็บเกี่ยวข้าวและเหตุผลของเกษตรกร

การปลูกพืชหลังเกี่ยวข้าวและเหตุผล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เคยปลูก	13	13.40
ไม่เคยปลูก		
เหตุผล - ไม่มีน้ำเพราะอยู่ไกลแหล่งน้ำ	44	45.36
- ไม่มีที่เป็นของตัวเอง	14	16.66
- ไม่ทราบจะปลูกอะไรดีจะไปรับจ้าง	11	11.34
- ไม่มีแรงงานเพียงพอ	8	8.24
- ไม่มีเครื่องสูบน้ำ	4	4.12
- ไม่มีที่ว่างเพราะปลูกอ้อย	3	3.09
รวม	97	100.00

ตารางที่ 6 ความรู้ของเกษตรกรเมื่อดูรูปภาพต้นถั่วเหลือง

ความรู้เมื่อดูรูปภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ถั่วแระ	51	52.58
ถั่วเหลือง	17	17.52
ไม่รู้	29	29.89
รวม	97	100.00

ตารางที่ 7 ประเภทเกษตรกรที่มีความรู้เกี่ยวกับถั่วเหลือง

ประเภทเกษตรกร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รู้มาก	30	30.93
รู้น้อย	67	69.07
รวม	97	100.00

ตารางที่ 8 ความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถปลูกถั่วเหลืองของ เกษตรกรและเหตุผล

ความคาดหวังและเหตุผล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทำได้	54	55.67
ทำไม่ได้		
เหตุผล - ยังมีความรู้ไม่พอ	21	21.65
- ไม่มีที่ปลูก	10	10.31
- ไม่มีแรงงาน	6	6.18
- ยังไม่แน่ใจ	6	6.18
รวม	97	100.00

ตารางที่ 9 การตัดสินใจปลูกข้าวเหลืองของเกษตรกร

การตัดสินใจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ปลูกแน่นอน	14	14.43
ไม่แน่ใจ	26	26.80
ไม่ปลูก	57	58.76
รวม	97	100.00